

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT
R4

Vänersborgs tingsrätt,
mark- och miljödomstolen
Box 1070
462 28 VÄNERSBORG

INKOM: 2017-09-22
MÅLNR: M 638-16
AKTBIL: 617

mmd.vanersborg@dom.se

Malmö den 22 september 2017

Yttrande i mål M 638-16, ansökan om tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att anlägga Västlänken och Olskrokens planskildhet inom Göteborgs och Mölndals kommuner

Statens fastighetsverk, SFV, får härmed inkomma med följande yttrande med anledning av TRV:s kompletterande yttranden samt Länsstyrelsens yttrande. Numreringen nedan följer SFV:s numrering i yttrande av den 31 januari 2017.

1. INSTÄLLNING

- 1.1 SFV tillstyrker att mark- och miljödomstolen medger tillstånd i enlighet med TRV:s ansökan under de förutsättningar SFV har angivit i yttrande av den 31 januari 2017, med de förtydliganden och tillägg som anges nedan.
- 1.2-1.9 Punkterna kvarstår.
- 1.10 Punkten kvarstår med följande tillägg. Vidare yrkar SFV att mark- och miljödomstolen fastställer att SFV har rätt till ersättning för kostnader avseende insatser som är direkt påkallade av projektet och TRV, såsom hantering av verksamheterna i SFV:s fastigheter, tredje man samt skadereglering.

2. BAKGRUND

Punkten kvarstår.

3. GRUNDER M M

3.0 Allmänt

3.0.1 SFV:s och TRV:s arbete med ett övergripande samarbetsavtal pågår fortfarande men har ännu inte kunnat slutföras. Syftet med avtalet är att underlätta och förenkla samarbetet och genomförandet av Västlänken för att åstadkomma en så smidig framdrift som möjligt samt förebygga skador, hinder och störningar i projektet.

3.0.2 SFV vill vara förvissade om att TRV vidtar alla nödvändiga åtgärder för att förebygga de risker som är förknippade med detta projekt. Olägenheterna för hyresgästerna i de berörda SFV fastigheterna ska minimeras och hyresgästerna ska på ett enkelt sätt få gehör för de problem som kommer att uppstå och att TRV omgående vidtar åtgärder för att eliminera eller i vart fall begränsa sådana störningar och problem.

3.0.3 TRV och SFV måste kunna bli överens om att inga skador får inträffa på de statliga byggnadsminnen, som berörs av Västlänken och som förvaltas av SFV och villkoren för TRV:s arbeten måste fastställas så att detta säkerställs. Med skador avses i detta sammanhang, såväl skador på SFV:s fastigheter, föremål i fastigheterna, tillgänglighet till fastigheterna, hinder och störningar som påverkar verksamheterna på ett allvarligt sätt. SFV vill erinra om och inskräpa betydelsen av att Länsstyrelsens villkor under punkterna 36 och 45 i yttrande av den 11 juli 2017 bifalles.

3.1 Kontrollprogram och riskanalyser avseende vibrationer - punkten kvarstår med följande tillägg.

3.1.1 Hänförligt till punkten 1.2 - Bergtäckningen under Residensets grundläggning är den minsta i hela projektet, 6 – 7 m. Stor osäkerhet råder beträffande Residensets grundläggning. Bergpåslaget för tunneln blir i direkt anslutning till Residenset och bergets kvalitet är osäker. Tunneln kommer att dras i skarven mellan den äldsta delen, som troligen är grundlagd på berg, och den del som byggdes på 1920-talet (Landstatshuset), som till stora delar är grundlagd på betongplintar. Av en tidigare utförd grundundersökning framkom att ett antal mellanväggar, i Landstatshuset, är grundlagda på träpålar. SFV menar att grundlägningsfrågan inte är till fullo utredd. Sammantaget ger detta residenset en särställning i projektet avseende svårighetsgrad och komplexitet. I det utkast till riskanalys, som SFV har fått ta del av påtalas det också att stor osäkerhet föreligger beträffande grundläggningen och att det förekommer ett antal risker av signifikant betydelse.

3.2 Buller och stomljud under anläggningskedet -punkten kvarstår med följande tillägg.

3.2.1 Hänförligt till punkten 1.3 - Enligt SFV:s egen erfarenhet av liknande entreprenadarbeten, finns det ingen möjlighet för TRV att klara kraven på de ljudnivåer som TRV angett i sin ansökan, framförallt när det gäller Residenset, men också Skansen Lejonet. Vissa typer av arbeten såsom spontning, borring (framför allt i "dagbrott"), bergschakt, lastning med flera arbeten kommer att väsentligt överskrida gränsvärdena. Denna uppfattning stöds också av den bullerutredning, som TRV påbörjat och som berör Residenset. Detta innebär att extraordinära dämpningsinsatser måste genomföras, direkt vid bullerkällan, med hjälp av skärmar, men även på Residenset i form av bullerdämpande glas i fönstren m.m.

3.2.2 Hänförligt till punkten 1.4. – Det erinras om att Residenset ska betraktas som bostad i bullerhänseende. TRV bör genomföra kontinuerliga bullermätningar. I nuläget saknas information om när och under hur lång tid överskridandet av riktvärdena av buller och stomljud kommer att äga rum. Det är vidare oklart om överskridandet av riktvärdena går att bygga bort, särskilt med tanke på byggnadsminnet och verksamheten, eller om det går dämpa på annat sätt.

3.2.3 Hänförligt till punkten 1.5 - Eftersom varken SFV eller Länsstyrelsen har tillgång till ersättningslokaler är det viktigt att TRV:s arbete med detta startas upp skyndsamt. Utmed Södra Hamngatan utgörs lokalerna till stor del av sammanträdeslokaler och reception. Dessa lokaler kräver närhet till övriga delar av verksamheten.

3.3 Stomljud och vibrationer under driftskedet - punkten kvarstår.

3.4 Avsänkta grundvattennivåer m.m. – punkten kvarstår med följande tillägg.

3.4.1 I trafikverkets framtagna kvartersbeskrivning påstås att Landstatshuset är grundlagt på grundmurar eller plintar till berg. I en parallell, nyligen genomförd, undersökning framgår det att mellanväggar är grundlagda på träpålar. De faktiska förhållandena måste klarläggas. I kvartersbeskrivningen påstås det att Residenset från 1600-talet i sin helhet är grundlagt på berg. Detta har inte säkerställts genom någon undersökning. Det kan därför inte uteslutas att delar av grundläggningen vilar på en trärustbädd. SFV vill erinra om och inskräpa betydelsen av att Länsstyrelsens villkor under punkten 2a i yttrande av den 11 juli 2017 bifalles.

3.4.2 Hänförligt till punkten 1.7 - Arbetena med schaktning i Stora hamnkanalen kommer att röra upp sediment. Risker för igensättning av vattenintaget, till Residensets och Landstatshusets kylanläggning, i kanalen är därför uppenbar.

3.4.3 Hänförligt till punkten 1.6 - Under de senaste månaderna har det framkommit att det, av säkerhetsskäl, måste till en bergskärning även söder om Skansen Lejonet. Denna bergskärning kommer att få en mycket negativ påverkan på upplevelsen av Skansen från sydväst. Bergskärningen måste begränsas till ett minimum och mycket stor omsorg måste läggas på återställandet av området efter järnvägstunnelns färdigställande. Tillgängligheten till Skansen Lejonet ska vara oförhindrad under hela arbetet med Västlänken. TRV har utlovat att i samråd med hyresgästen Götiska Förbundet kontinuerligt se över skyltningen till Skansen Lejonet för att underlätta tillgängligheten till och informationen om Skansen Lejonet och dess verksamhet.

4. KOMMENTAR TILL TRV:S BEMÖTANDE AV SFV:S YTTRANDE (ab312)

Sidhänvisningar avser TRV:s yttrande av den 15 maj 2017, om inte annat anges.

4.1 Vibrationer – s. 84 - 85

Tillämpning av Svensk Standard enligt TRV: "Genom att riskanalyser utförs enligt vedertagen standard säkerställs kvaliteten i beräknade riktvärden..." Hur risker, dess konsekvenser och avhjälpandet av dessa risker bedöms är beroende av bakgrunden och kompetensen hos den som utför riskanalysen. SFV menar, att det är ytterst väsentligt att utnyttja så många kompetenser som möjligt. SFV besitter specifika

kunskaper om fastigheten och anser att det är rimligt att SFV ska kunna medverka i framtagandet av riskanalysen. Riskanalysarbetet är ett kontinuerligt pågående arbete genom hela projektet. Det är bra att TRV ska följa angiven Svensk Standard. men TRV nämner inte följande. Svensk Standard SS4604866:2011, kap. 1, omfattning ANM: "I de fall ett byggnadsminne eller ett kyrkligt kulturminne enligt 3-4 kap. lagen om (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML) berörs utförs en utredning." För denna utredning finns ännu inte någon vedertagen praxis.

4.2 Riskanalys Residenset - s. 77

"I riskanalysen för Residenset... Detta innebär att faktor $F_b = 0,5$ (särskilt känslig kulturhistorisk byggnad) har använts." Detta innebär i själva verket att TRV har valt den högsta möjliga byggnadsfaktorn enligt Svensk Standard. I standarden anges att $F_b \leq 0,5$ och att den bestäms utifrån utförd utredning. Någon sådan utredning har ännu inte presenterats. Utredning enligt standarden och den av TRV framtagna riskanalysen är två vitt skilda saker.

4.3 Takmålningarna – s. 77

TRV har upphandlat en konservator för dokumentation och upprättande av kontrollprogram. TRV har beslutat att dessutom upphandla ytterligare kompetenser avseende måleri m.m. Detta är mycket tillfredsställande. Residenset och Skansen Lejonet måste dokumenteras så noggrant så att minsta förändring och skador kan upptäckas och identifieras. Dokumentationen ska ske med hjälp av högupplösta fotografier av särskilt skyddsvärda interiörer, byggnadsdelar och objekt samt med hjälp av mätinstrument. Orsaken till förändringen/skadan ska sedan fastställas i samråd mellan TRV och SFV, i direkt anslutning till upptäckten av förändringen. SFV ska få tillgång till alla TRV:s mätdata, så snart de finns tillgängliga. Genom att vara överens om hur skador kan mätas, dokumenteras och härledas till pågående arbeten bereds parterna möjlighet att direkt ta ställning till orsaken till en uppkommen skada. Om skada uppkommit ska TRV omedelbart vidta förebyggande åtgärder för att undvika liknande skadesituationer.

4.4 "SFV Yttrande 1.6, 3.1 m.m. – Gällande övergripande samarbetsavtal mellan TRV och SFV m.m. – s 90

4.4.1 "Vad gäller Skansen Lejonet... Ytterligare arbete behövs dock utföras avseende gestaltningen av området. Detta arbete kommer att bedrivas i samråd med SFV. Syftet med detta arbete blir att höja attraktionen hos Skansen Lejonet och öka tillgängligheten både för innevånarna i Göteborg och de som besöker staden." Detta anser SFV är glädjande och positivt.

4.4.2 "Angående de synpunkter kring anläggningsarbetena under Residenset som framförts i ab 11 så har Trafikverket följande bemötande: De beräkningar och utredningar som genomförts för Västlänken visar också att det är möjligt att anlägga en bergtunnel under residenset med en bergtäckning på ca 7 m. Trafikverket känner inte till någon regel om 10 m." Detta är märkligt då det i Svensk Standard SS 4604866:2011 (Vibration och stöt - Riktvärden för sprängningsinducerade vibrationer i byggnader) under punkt 3.5 (6) "Avståndsfaktor" anges att vid sprängning i närområdet (≤ 10 m) kan speciella problem uppstå. "Dels kan ogynsamma markförhållanden, t ex förekomst av horisontella slag, medföra stora förskjutningar, dels kan förekomst av höga frekvenser göra att större

uppmärksamhet måste riktas på vibrationens amplitud- och frekvensinnehåll och en mer detaljerad dokumentation av sprängsalvan redovisas." Trots detta och påtalade risker i riskanalysen samt avsaknad av den undersökning som krävs enligt Svensk Standard har TRV angivit en Byggnadsfaktor om $F_b = 0,5$.

4.5 Driftsfasen – s. 83

"Trafikverket tar inte ställning till de frågor som framförts kring driften av Västlänken och Olskroken planskildhet då driftsfasen inte omfattas av tillståndsprövningen hos mark- och miljödomstolen. Omgivningspåverkan från den framtida järnvägstrafiken har hanterats inom ramen för fastställelse av järnvägsplanen." SFV anser att om inte Västlänken anläggs med maximal dämpning vid passagen under Residenset och Skansen Lejonet, så går det inte att rätta till i efterhand. Om representationsvåningen och landshövdingens bostad inte kan brukas enligt förordningen, så kommer detta att få allvarliga konsekvenser.

5. PÅKALLANDE AV SYN

SFV påkallar syn av fastigheterna Residenset och Skansen Lejonet.

Malmö den 22 september 2017

Henrik Asklund